

Literatūras norakstīšana krājuma veidošanas praksē LNB

Aivija Everte, LNB Sociālo un humanitāro zinātņu
literatūras nodaļas galvenā bibliogrāfe

**Latvijas bibliotekāru 9.vasaras mācībseminārs,
2007.gada 7.-9.augusts, Kandava**

Norakstīšana/izslēgšana-viens no sensitīvākajiem bibliotēku darba procesiem

Weeding/ pruning/ thinning/ deselection/
deaccession/ relegation/ deacquisition/ retirement/
reverse selection/ book stock control

Johnson, Peggy. *Fundamentals of Collection Development & Management*. Chicago : American Library Association, 2004.
p.139

Kritēriji norakstīšanai

- 3 svarīgākie jautājumi

Vai tiek izmantots? Izmantojamība

Vai ir nolietots? Fiziskais stāvoklis

Vai ir novecojis? Novecojis saturs

Vai saturs vēl aizvien ir atbilstošs krājumam?

Vai ir rets/vērtīgs izdevums?

Vai ir valodā, kuru lasa/lasīs?

Vai ir dubletes?

Vai ir pieejams citur? Kur?

Vai ir pieejams elektroniski?

Izdevums ir komplektēšanas kļūda?

Vai ir novadpētnieciska, lokāla nozīme?

U.c.

ASV bibliotēku asociācijas vadlīnijas

Guide to Review of library Collections : Preservation, Storage, and Withdrawal. 2nd Ed. Lambet D.K, Atkins W. Etc. Association for Library Collections&Technical Services, a division o the American Library Association. Maryland: The Scarecrow Press of Lanham, 2002. 55 p. (collection Management and Development Guides, Nr.12).

- 6 pamatprincipi
- Kritēriji
- Periodisko un seriālizdevumu izslēgšana
- Speciālo formātu izslēgšana (elektroniskie resursi/ multimēdiji)

Aptauja/pētījums par norakstīšanas praksi ASV un Kanādas publiskajās bibliotēkās

- **Cik bieži?** 33 % neregulāri; 24 % regulāri; vairāk kā 40 % ar noteiktu regularitāti
- **Iemesli?** Novecojis, nolietots, trūkst vietas
- **Šaubas?** Lokālas nozīmes materiāli, “klasika”, vairs nav pieejams pārdošanā, dāvināts u.c.
- **Vai ir vadlīnijas rakstītā formā?** 75 % nav, 21 % atsaucas uz CREW metodi u.c. metodiskiem ieteikumiem
- **Lasītāju reakcija?** 56 % nav; 12 % par atsevišķiem izdevumiem; 7,5 % atrasti izgāztuvēs u.c.

Dilevko, Juris, Gootlieb, Lisa. Weed to achieve: a fundamental part of the public library mission? *Library Collections, Acquisitions, & Technical Services*, Nr.27, 2003, pp.73-96.

The CREW metode

- ***The CREW Method: Expanded Guidelines for Colletion Evaluation and Weeding for Small and Medium-Sized Public Libraries.*** Rev. and updated by Belinda Bloom. Austin : Texas State Library, 1995.

<http://www.tsl.state.tx.us/ld/pubs/crew/>

CREW   Continuous Review Evaluation and Weeding

“Darbs ar krājumu katru dienu,” Dzidra Šmite diskusijā
Gūtenberga galaktika.

The CREW metode

- **M = Misleading** Novecojis Maldinošs saturs
- **U = Ugly** Nolietots
- **S = Superseded** Aizstājams ar jaunu vai labāku
- **T = Trivial** Maznozīmīgs, virspusējs saturs
- **I = Irrelevant** Neatbilstošs profilam
- **E = Elsewhere** Pieejams citur

Izslēgšanas kritēriji LR MK noteikumos Nr.354, 2001.08.07.

Nacionālā bibliotēku krājuma noteikumi

- novecojuši pēc satura
- dubleti, stereotipie dubleti
- profilam neatbilstoši
- nolietotie
- bojāti stihisku nelaimju dēļ
- nozaudēti
- nav atgūstami bibliotēkas lietotāja vainas dēļ (dzīvesvietas maiņa, nāve)
- nodoti bibliotēkas apmaiņas krājumam vai citām bibliotēkām

Izslēgšana/norakstīšana LNB

- Intensīvs darba virziens kopš 20.gs. 70.gadiem* :
  - hronisks vietas trūkums
  - komplektēšanas profils
  - *Atmoda, Neatkarība*, “padomju mantojums”
  - mērķtiecīga krājuma attīstības politika

*Kopš 1973.g. sāk darboties Literatūras izslēgšanas komisija

Dokumenti

- Latvijas Nacionālās bibliotēkas literatūras izslēgšanas principi un kritēriji
- Instrukcija par literatūras izslēgšanu no Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma
- Latvijas Nacionālās bibliotēkas Literatūras izslēgšanas komisijas nolikums

Latvijas Nacionālās bibliotēkas literatūras izslēgšanas principi un kritēriji

- Kādos gadījumos var tikt izslēgts jebkurš izdevuma veids?
- Ārzemju izdevumu izvērtēšanas pamatprincips
- Izslēgšanas kritēriji ārzemju izdevumiem

Instrukcija par literatūras izslēgšanu no Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma

- Izslēgšanas kārtība
- Izdevumu nodošana Rezerves un apmaiņas krājumam
- Nodaļu un lasītavu savstarpēji nododamie izdevumi (virzienu maiņa)
- Nozaudēto izdevumu izslēgšana un atvietošana
- Makulatūrā nododamo un nolietoto un bojāto eksemplāru izslēgšana
- Visu veidu aktu paraugi

Izslēgšanas/norakstīšanas mehānisms

- **Atlase** → krājuma galvenais speciālists
- **Izvērtēšana** → Literatūras izslēgšanas komisija:
  - katru izd. *de visu*;
  - pieņem lēmumu
- **Izslēgšana** → Rezerves un apmaiņas fonds
→ Uzskaites sektors

No krājuma izslēgtā literatūra 1989.-2004.

- Kopā 2 273 609

– grāmatas	742 012	33 %
– autoreferāti	524 329	23 %
– žurnāli (vien.)	425 330	19 %
– mikrofišas	398 589	17 %
– citi izd. veidi	183 349	8 %

Vidēji vairāk kā 150 000 vien. gadā

Nobeigumā

- Priekšnoteikumi veiksmīgam norakstīšanas/izslēgšanas darbam :
  - skaidra krājuma attīstības politika; izvērtēšana un izslēgšana (principi, kritēriji) kā daļa no tās
  - izpratne par savu lasītāju, mērķauditoriju
  - ārpus bibliotēkas pieejamo informācijas avotu un resursu pārzināšana

Paldies par uzmanību!

aivija.everte@lnb.lv